

Előzetes az őszi–téli számunkhoz

A *Magiszter* hatodik évfolyamát záró őszi–téli számunk két témakörével – a természeti–környezeti nevelés, illetve a nem kevésbé fontos testnevelés és a játék kapcsán – szorosan kapcsolódik nyári számunkhoz. Új témakörként jelenik meg a *Műhelyben* a nevelők számára egyre komolyabb gondot jelentő agresszió, illetve az agresszív viselkedés egyik kiváltó oka, a szorongás iskolai kezelése.

Receptív-e egyáltalán az emberi lény a környezeti nevelésre, fokozottabban nyitott-e a természeti jelenségek megértő megközelítésére? – teszi fel a kérdést Fodor László az ember természeti dimenzióját és a környezeti nevelés lehetőségeit firtató írásában, melyben többek között azt állítja, hogy *a környezeti nevelő más pedagógusokkal szemben a lovas előnyével rendelkezik*, illetve hogy *minél több időt tölt valaki a természetben, annál inkább törekszik annak megőrzésére*.

Felhívják-e a hallgatók figyelmét ennek az *előnynek* a kihasználására a pedagógusképző intézményekben? Erre a kérdésre Lesku Katalin ad választ, aki tanulmányában bemutatja, hogyan készítik fel a jövő tanítóit és óvodapedagógusait a kecskeméti főiskola tanítóképző karán, ahol *megváltozik a hagyományos tanár–diák szerep. A hallgatók egyre nagyobb mértékben vehetnek részt a tanulási-tanítási folyamat megszervezésében, lebonyolításában.* A modern pedagógiai módszerekkel felkészített nevelők, pedagógusok munkája azonban önmagában még nem elegendő, *a környezeti nevelés csak akkor lehet hatékony és eredményes, ha az azt irányító pedagógusok megfelelő társadalmi háttérrel, gondolkodásmóddal rendelkeznek* – írja a szerző.

Milyen életkorban és hogyan lehet megalapozni a gyerekek természettudományok iránti érdeklődését, fogékonyságát? *Pszichológiai és pedagógiai kutatások igazolják, az affinitás a kisgyermekkor, jobb esetben a kisiskoláskor végére megalapozódik, megszilárdul, és a későbbi életkorokban ritkán módosul.* Ennek megfelelően a természettudományos affinitás megalapozása elsősorban az óvodában, illetve az alsó tagozatban szükséges – állítja Hegedűs Gábor tanár úr, aki az anyaországi helyzet kapcsán arra hívja fel a figyelmet, hogy Magyarországon *a humán és bölcsész beállítottságú közoktatásban természettudományos érdeklődésű tanulókat alig képeznek. Nincs affinitása a tanulóknak a közoktatásban a természettudományokhoz, a matematikához.* A szerző a tantervezés hiányosságaira merész választ ad: *honnan vegyük a komplex természettudományos tantárgyhoz az órákat? Most fog a kollégák nagy része megkövetelni. A magyar órák rovására.* Bár a hazai oktatás még a rendszerváltás után sem vált hu mán és bölcsész beállítottságúvá, a szerző okfejtése és indoklása mindenképpen figyelemre méltó, hiszen *a nem elkötelezett, az affinitáshiányos tanulóból elvéve lesz jó szakember, mérnök, kutató, tudós, fejlesztő szakember.*

Az európai uniós nevelési ajánlások között – a kiemelt helyen szereplő környezeti nevelés mellett – az *eurokonform testkulturális tudás* is szerepel, mely új szemléletet követel a tantervelméleti szakemberektől. A modern szemléletű testnevelés kérdéseiről Hamar Pál tanár úr írásában olvashatunk, aki többek között megpróbál választ adni arra a kérdésre, hogy *elavult-e olyan gimnasztikai mozgásformákat tanítani, mint a rendgyakorlatok?*

Azoknak a tanítóknak, testnevelő tanároknak, akiknek tornaterem hiányában kell megoldaniuk az elemi osztályokban a testnevelés feladatát, folytatjuk Reigl Mariann sportjáték-gyűjteményének ismertetését, számunkban a folyóson és lépcsőházban, illetve – téli számhoz illően – a havas, jeges játékok szerepelnek.

Csillag Ferenc közoktatási szakértő egy olyan jelenséggel foglalkozik, melyről napjainkban egyre többet hallhatunk, olvashatunk: az agresszióról. *Jelenleg olyan korban élünk, amelyben az agresszivitás felerősödött, s a diákokkal foglalkozó pedagógusok módszertani, pedagógiai, pszichológiai kultúrája, eszköztára nem képes a problémákat kezelni* – állítja a szerző, aki az

agresszivitást kiváltó okok között az iskolai kudarcot, az állandó versenyhelyzetet és a szorongást említi. Ludányi Ágnes és Szilágyi István pszichológusok többek között a szorongás, a düh és depresszió iskolai kezelésére ajánl érdekes módszert: a racionális emocionális terápiát (RET), melyből *nemcsak a gyermekek profitálnak...*, hanem a módszert *alkalmazó szakemberek maguk is jobban elsajátítják a saját érzelmeikkel történő hatékonyabb bánásmódot. A RET olyan eszközökkel és módszerekkel vérteti fel a pedagógusokat és a gyerekeket egyaránt, amelyek segítenek a világos gondolkodásban, a megfelelő viselkedési stratégiák kialakításában és abban, hogy érzelmileg függetlenekké váljanak.*

Örökség rovatunkban Szabó K. Attila tanár úr a Mária Terézia által 1777-ben bevezetett nevelés- és oktatásügyi rendszabályról, az I. Ratio Educationisról ír, melyről nemcsak a köztudat, hanem *a pedagógustársadalom jelentős része is keveset tud*, annak ellenére, hogy ennek a jelentős oktatási reformnak *a ma számára is van üzenete*. A 18. századbeli gondok talán ismerősnek tűnnek a hazai oktatás egymást követő reformkísérleteivel elégedetlen szakemberek számára: *...hiányzott az országos szempontok magaslatára felemelkedni képes, céltudatos szervező egyéniség.*

A *Portré* rovatban Bakó Botond, a nagyenyedi Bethlen Kollégium volt tanára idézi fel a régi idők tanár–diák kapcsolatait, azt vizsgálva, hogy *vajon létezik-e időálló tanulás ma egy nagynevű kollégium századokra visszamenő tanár–diák kapcsolatrendszerében*. A tanulások között a szerző azt állítja, hogy *az elmúlt századokban példamutató értékrendet – legalábbis a kollégiumokban – elsősorban a „tudós tanárok” képviseltek*. A tudós tanároknak állít emléket Orbán Béla tanár úr is, írásában a kolozsvári piarista gimnázium múlt századbeli nagy tanáregyéniségeiről olvashatunk.

Az anyanyelvi nevelés igen bonyolult és sokrétű feladat – olvashatjuk Sárosi Melinda írásában, aki e feladat megoldására a dramatizációt ajánlja, mellyel – az anyanyelv és a magyar irodalmi ismeretek átadásával egyidejűleg – a tanító a kisiskolások személyiségformálását is elérheti. *A lírai művek feldolgozására nem létezik igazi recept [...] a művel való foglalkozás során személyes élmény szabadul fel a gyerekekben, ha önmagukra ismernek, ha elindul bennük valamiféle asszociációs láncolat, [...] akkor eredményesen tanítottunk* – írja a szerző, aki – Bakó tanár úrhoz hasonlóan – kiemeli a tanár–diák kapcsolat fontosságát: *Döntő jelentőségű a pedagógus és a gyerek kapcsolatának őszintesége... A tanító is partner. Egy a sok közül, aki megnyilatkozik.*

A tanulás során a diáknak – a tanítón kívül – van még egy „partnere”: a tankönyv. Ha a gyerek megszereti a könyvet, ha szívesen lapozza fel, akkor a tanulás nehéz, sokszor unalmas és sok fáradtsággal járó folyamata is könnyebbé válhat. Muhi Sándor képzőművész-tanárként a tankönyvek illusztrációit veszi górcső alá. A szerző több tankönyv illusztrációit elemezve megállapítja, hogy a helyzet *elszomorító*. Véleménye szerint a modernizációnak (*lovasszékér* versus *traktor?*) és a diákok életkorának megfelelő illusztrációkhoz a pedagógiában (is) jártas, nagy gyakorlattal rendelkező grafikusokra van szükség, és arra, hogy *a minisztériumnak és a kiadóknak évtizedek óta pontos elképzelései, elvárásai, koncepciója legyen*. Az elmúlt közel két évtizedes minisztériumi intézkedések, tankönyvfejlesztére vonatkozó, számos esetben egymásnak és a legegyszerűbb minőségi kritériumoknak ellentmondó koncepciók ismeretében – elfogadva a tanár úr utóbbi feltételét – nem látszik biztosítottnak az, hogy a közeljövő tankönyvei színvonalas illusztrációkkal jelenhetnek meg.

A tankönyv mellett egyre népszerűbb a modern információhordozók iskolai alkalmazása, hisz *ma a diákok jelentős része „online” életet él. Az iskola után e-mailen, interneten tartják egymással a kapcsolatot, információt cserélnek, beszélgetnek (chatelnek), használják az msn-t, az internetes telefont (pl. skype), az internetes forrásokat feladataik megoldásához* – olvashatjuk Baráth Tibor tanulmányában, aki szerint: *A nagy informatikai cégek számos olyan programot, eszközt,*

módszert, eljárást fejlesztettek ki, amelyek forradalmasítják az oktatás módszertanát. Alapvető kérdés, hogyan viszonyul ehhez az iskolai oktatás. Képes-e lépést tartani a fejlődéssel?

A kérdésre, hogy mit tesznek az iskolák és az oktatók a modern eszközök kínálta lehetőségek kihasználására, Huszákné Vigh Gabriella ad választ *A számítástechnika alkalmazása a diszlexiás diákok oktatásában* című érdekes írásában, melyből azt is megtudhatjuk, hogy mi is a digitális zsúrkocsi.

A modernizáció, a megújulás azonban nemcsak az információs eszközök használatában válik szükségessé, hanem a tanóraszervezésben és az értékelésben is, állítja Jármai Erzsébet, aki szerint *a tanárok felkészülésében és óravezetésében még mindig a tankönyv a meghatározó. A legnépszerűbb értékelési eszköz a dolgozat és a szóbeli felelet.* A szerző tanulmányában az idegen nyelvek oktatásának magyarországi helyzetét tárja elénk, és arra a következtetésre jut, hogy a hatékony nyelvtanításhoz *nem elegendő az elméleti felkészültség, a szakmai tudás, inkább a komplex kompetenciarendszer működtetésére van szükség.*

Málnási Ferenc írásában már nem a diákok idegen nyelvi tudása a téma, hanem az anyanyelv használata. A szerző *A gimi, gimi ilyen volt* című írásában az *ifjúsági nyelv figyelemre méltó és megbecsülésre érdemes, ám könnyen beszennyeződő formáját mutatja be: a diáknyelvet.* Az írást *alkimisták, ciányúkók, dunyuskák, énekesmadarak, Béke mamák, Csata Mancik, Anód és Kotta Pisták, illetve igebácsik* figyelmébe ajánljuk.

A diáknyelvet megalkotók és használók között *mákvirágokat* is találunk. Hogy kicsodák ők tulajdonképpen, és miért is fordít egyre nagyobb figyelmet pedagógusszövetségünk a jutalmazásukra, azt Ország Péter írásából tudhatjuk meg.

A mákvirágok díjazásával együtt zajlott le Szovátán, a Teleki Oktatási Központban novemberben az idei *Apáczai-díjak* átadása is. Ezek a díjak már nem egyszerűen a tudásról szólnak, hanem a mákvirágokat oktatók tudományos tevékenységét hivatottak elismerni, jutalmazni.

Olvasásra ajánljuk a *Könyvespolc* és *Esemény* rovatban megjelent érdekes írásokat is. Reméljük, hogy őszi-téli számunkkal hasznosan szolgáljuk olvasóink épülését, és minél többen kedvet kapnak ahhoz, hogy munkájuk tapasztalatait megosszák lapunk olvasóival.

Székely Győző főszerkesztő